

השכלה ועבודה בימינו

בכל דור יש את החידוש שלו בגילוי האלקות שמתגלה בדור ההוא, כמו בדור האריז"ל הי' גילוי האלקות בהתגלות קבלת האריז"ל, בדור הבעש"ט – הי' הגילוי אלקות בהתגלות תורת הבעש"ט, ואח"כ ע"י רבותינו נשיאינו בכל דור הי' הגילויים שלו, עד לגילוי האלקות של דורנו, דור השביעי.

בקשר לגילוי האלקות בדורנו, יש להקדים את דברי הרבי באג"ק.

אג"ק ח"ח ע' תי"ג¹:

- 1 (א) באדם בכלל, הרי ענין הרגש והתפתחות הנחות הנפש – קובעים יותר מאשר מסקנות שאדם מגיע אליהן על יד
2 השכל. (ב) באיש ישראל, בפרט, אשר השכל אינו אלא לבוש הנפש, כנוסח רבינו הזקן (בעל התניא והשלחן ערוך),
3 והנפש היא חלק אלקה ממעל ממש, הפני' אל הנפש, ולא דוקא על ידי אמצעות השכל, כוחה יפה יותר. והרי רואים
4 במוחש שבנפש – הרגש פעיל – יותר מאשר שכל.

בקשר לדברים אלו – יש להעיר גם:

1. מהמובא בחסידות בכ"מ מב"ר (ותדבא"ר פי"ד) ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר", גם לתורה,
2. הגמ' (כתובת ה' ע"א²), שאומרת "גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ" ומבואר ע"ז בחסידות שהחידוש בביטול היש לאין שע"י עבודה דבנ"י, גדול יותר מהתהוות יש מאין שע"י כוח הבורא,
3. החידוש שבעיקר הי"ב בענין האמונה במשיח – על עיקר הא' בענין האמונה במציאות הבורא.

ביאור:

1) החידוש בעבודת התחתונים: שיחת ש"פ תשא תשנ"ב:

- 5 ד. ישנם ג' ענינים בסדר השתלשלות הבריאה: (א) קודם כל – עלה ברצונו יתברך לברוא את העולם. (ב) הבריאה
6 בפועל. (ג) שלימות הבריאה – בגאולה העתידה – ע"י "מעשינו ועבודתינו" להמשיך ולגלות אלקות בעולם.
7 ו. ויש לומר שג' ענינים אלו – נמצאים בגלוי בפרשתנו:
8 (א) הלוחות הראשונות, שעליהם חקוקים עשרת הדברות הראשונות שנאמרו במתן תורה (החל מהאל"ף ד"אנכי"),
9 הם האל"ף (ההתחלה והיסוד) דכל הענינים, כולל כל בריאת העולם, שנברא "בשביל התורה שנקראת ראשית".
10 (ב) הירידה דחטא העגל שהביאה לשבירת הלוחות – מרמזת על ענין הבי"ת, הירידה הכללית בעולם ("בראשית ברא
11 גו"), שנותנת מקום לענין החטא והשבירה כו'.
12 (ג) הלוחות האחרונות מבטאים את ענין הגימ"ל – העלי' שבאה ע"י הירידה ושבירת הלוחות:
13 וי"ל הביאור בזה . . מעלת הלוחות הראשונות (האל"ף) היא כפי שהתורה ניתנת מלמעלה וזה נותן את הכח לעבודה
14 גם למטה (הבי"ת והגימ"ל), כפשטות הענין שאל"ף הוא ראש כל האותיות וזה מוליך לבי"ת וגימ"ל. אבל היות
15 שהאל"ף מצ"ע (הגילוי מלמעלה) הוא לא בערך ואינו חודר בתחתונים (הבי"ת ד"בראשית"), שייך בזה ענין השבירה
16 כו', כי מצד הבריאה עדיין לא מוכנים לכך.

¹ נכתב במענה לשאלת צעירים וצעירות: "האם יש דרך שאנו, כפסקנים נוכל להיווכח באמתת מציאותו של אלקים – ובכרירות, בלי שום פקפוקים ואפשרות של פקפוקים?". אחרי שהוכיח להם (באג"ק ח"י ע' שפ"ח) את מציאות האלקים בהוכחות ברורות, כותב הוא באגרת בפ"ע את הדברים שלהלן.

² ועי' לקו"ש ח"ר ע' 23 הע' 74, ובכ"מ.

1 משא"כ ע"י לוחות האחרונות, שבאים ע"י עבודת האדם (תשובה) . . מתמלאת תכלית וכוונת הבריאה . . לכן נפעל
2 ע"ז העילוי בתורה דלוחות האחרונות – שאין בזה שבירה כלל, ואדרבה – מתוסף בתורה "כפלים לתושי", ובאופן
3 שהתורה (הלוחות) נשאת בשלימות למטה באופן נצחי לעד ולעולמי עולמים.

שיחת ש"פ תשא תנש"א:

4 א. בפרשת תשא — ישנו ענין תמוה הדורש הסבר . . דוקא ב"פרשת תשא", כשנמצאים בדרגא הכי נעלית, הרמה
5 והתנשאות ב"ראש בני ישראל" — מדובר אודות חטא העגל, שאז היו בני" במעמד ומצב של ירידה הכי גדולה שאין
6 למטה ממנה, השורש לכל החטאים", ולכללות ענין החורבן והגלות, היפך בתכלית ד"תשא את ראש" ? !

7 ד. ויובן בהקדם הדיוק בלשון הכתוב "כי תשא את ראש בני ישראל" — שאין זה (רק) הרמה והתנשאות לדרגא
8 שלמעלה מהראש (שכל), אלא הרמה והתנשאות בדרגת ה"ראש" — בנוגע לשלילת הענין דע"ז, שאודותיו מדובר
9 בהמשך הפרשה:

10 הרמה והתנשאות לדרגא שלמעלה מהראש — הו"ע האמונה, ש"היא למעלה מן השכל והדעת". שלכן, "אפילו קל
11 שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה', שלא לכפור בה' אחד . . בלי שום דעת והתבוננות . . בלי שום
12 טעם וטענה ומענה כלל . . למעלה מן הדעת והשכל המושג ומובן".

13 וההרמה וההתנשאות בדרגת ה"ראש" ("תשא את ראש") — היא העלי' דהשכל ("ראש") לדרגא נעלית בשכל גופא
14 (כדלקמן), שע"ז נעשית השלילה דע"ז (לא רק מצד האמונה שלמעלה מהשכל, אלא גם) מצד השכל גופא. והעילוי
15 שב"תשא את ראש" (הרמת הראש) לגבי ההרמה שלמעלה מן הראש — שהשלילה דע"ז היא לא רק ע"י ההתעלות
16 לדרגא שלמעלה מהבנה והשגה (ההתקשרות דעצם הנשמה עם הקב"ה שלמעלה מן הדעת), שאין נתינת מקום לע"ז
17 "בלי שום טעם וטענה ומענה כלל", אלא גם בדרגת השכל שיש נתינת מקום ל"טעם טענה ומענה", מושלל בתכלית
18 הענין דע"ז, שע"ז מודגשת אחדותו של הקב"ה (השלילה דע"ז) גם בדרגא תחתונה שיש בה נתינת מקום לענין של
19 ע"ז.

20 ו. וכדי שתהי' שלילת הענין דע"ז מצד הראש (בדרגא שיש נתינת מקום לטענה ומענה) — צריך להיות הרמת הראש,
21 "תשא את ראש", ש"ראש" קאי (בפשטות) על לימוד התורה, ו"תשא את ראש" מורה על דרגא נעלית בלימוד התורה
22 . . שקשור עם השורש ד"עגל" בקדושה, "פני שור" שבמרכבה העליונה (שזהו"ע לימוד פנימיות התורה, מעשה
23 מרכבה).

24 ועי"ז נעשה גם הביטול והשלילה דחטא העגל — (לא רק מצד דרגא שלמעלה מהראש, "בלי שום טעם וטענה ומענה
25 כלל", אלא גם) מצד דרגת הראש (כשיש נתינת מקום לטעם וטענה ומענה), להיותו במעמד ומצב של הרמה ("תשא
26 את ראש"), שלימוד התורה בהבנה והשגה (ראש) הוא בדרגא נעלית שמצדה בטל ומושלל הענין דע"ז.

27 ח. עפ"ז יש לבאר השייכות דמעשה העגל לפרשת תשא:

28 קביעת מעשה העגל בתורה בפרשת תשא, בהמשך ל"תשא את ראש בני ישראל" — באה לרמז וללמד על דרגא נישאת
29 ונעלית בלימוד התורה ("תשא את ראש") השייכת להשורש ד"עגל" בקדושה . . ועי"ז נעשה גם הביטול והשלילה
30 דע"ז — גם מצד דרגת הראש (שכל), כשיש נתינת מקום לטענה ומענה, כנ"ל.

31 ובפרטיות יותר: הביטול והשלילה דע"ז הוא — לכל לראש ובעיקר — באופן שמלכתחילה לא באים לענין של ע"ז
32 (גם לא לדרגא שיש בה נתינת מקום לענין של ע"ז), כהמעמד ומצב דלוחות ראשונות (לפני החטא).³

33 ונוסף לזה, גם כאשר מאיזה סיבה שתהי' באו לענין של ע"ז⁴ — מתבטלת לגמרי המציאות דע"ז ("דשרוף באש ויטחן
34 עד אשר דק גוי"), ולא עוד אלא שע"י הירידה דחטא ע"ז נעשית עלי' גדולה יותר — העילוי דעבודת התשובה, עד
35 לשלימות התשובה באופן ש"דונות נעשו לו זכיות", ועד — זכיות.

36 אבל, לאחר החטא איאפשר להתחיל בביטול הע"ז מצד דרגת הראש (במקום שיש נתינת מקום לטענה ומענה, כיון
37 שכבר נכשל כו'), אלא תחילה צ"ל ביטול הע"ז מצד הדרגא שאינה נותנת מקום לע"ז — עצם הנפש שלמעלה מהשכל
38 (למעלה מן הראש), שזהו"ע י"ג מדה"ר שלמעלה מהתורה, ויתירה מזה שעל ידם נשלם החסרון בקיום התורה,
39 שמתגלים ע"י התשובה, ולאח"ז יכול וצריך להיות גם הענין ר"תשא את ראש", שההתעוררות דעצם הנפש שלמעלה

³ ע"י שיחת ש"פ וארא אות ה' :

המשכת העצם (ע"ז שבא למטה) היתה אצל האבות — במצות מילה (המשכת הקדושה בגוף גשמי בעוה"ז הגשמי). אבל, כיון שלא נמשך
גם בעולם (בתחתונים ממש), לא ניכר המשכת העצם . . רק לאחרי מ"ת, שנעשית המשכת הקדושה בעולם, ניכר העצם.

⁴ ע"י שיחת ש"פ תשא תנש"ב אות ז' מגמ' ע"ז ד ע"ב, "לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה" ופרש"י, "לא היו ישראל ראוין
לאותו מעשה" אלא "גזירת המלך היתה כו' כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה". ועי' לקו"ש חט"ז ע' 412 שהפירוש הפנימי בזה הוא (לא ליתן פתחון
פה לבע"ת שאח"כ, אלא) שהיהודים באותו הזמן דחטא העגל גופא יגיעו למעלת התשובה.

1 מהשכל תומשך ותחדור גם בכתות הגלויים, שאז תהי' השלילה דע"ז (לא רק מצד הדרגא שלמעלה מן הראש, אלא)
2 גם מצד דרגת הראש.

3 ולכן נאמר בהציווי ע"ד לוחות שניות "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים" — דאף שהחידוש דלוחות שניים הוא
4 בעבודת התשובה מצד עצם הנפש שלמעלה מהראש, צ"ל בהם גם הענין העיקרי דלוחות ("כראשונים") — השלימות
5 דתורה (בחי' החקיקה שבתורה). "תשא את ראש" (ועד שמקומם בתורה הוא בפרשת "תשא את ראש"), שע"ז ישנם
6 ב' המעלות גם יחד.

(2) העצם שלמעלה מעצם וגילוי: שיחת ש"פ בראשית תש"נ סוף אות ג', סה"ש ע' 75:

7 כמדובר כמ"פ שהקב"ה הוא למעלה מכל הענינים והתוארים, וגם משלילת המציאות ושלילת כל התוארים שלילת
8 החיוב ושלילת השלילה⁵ (כי גם שלילה מראה על שייכות), אלא שמאחר שאין לנו תואר אחר במה לקראו — אומרים
9 "שלילת כל התוארים".

שיחת ש"פ משפטים תנש"א, אות ח':

10 ידוע הפירוש ב"תלת קשרין מתקשראין" (לא תרין), כיון שישנו הקשר ד"קוב"ה ישראל ואורייתא".
11 וי"ל שלמעלה מזה הוא כפי ש"קוב"ה ישראל ואורייתא כולא חד . . . שכל שלשת ה"דברים" נעשים מציאות אחת
12 ממש, עד שאי אפשר בכלל לקרוא להם "דברים" ו"מציאות", כיון שזה למעלה מכל גדר ותואר, "שלילת החיוב
13 ושלילת השלילה", ויתירה מזה: שלילה גם מ"שלילת השלילה", ולמעלה גם מזה, אלא היות שאין בפינו לשון אחר
14 להשתמש בו, אומר בלשון זה, ואומרים ש"קוב"ה ישראל ואורייתא" שקודם (ז.א. בדרגא למטה יותר) הי' ניכר שהם
15 שלשה דברים באופן שניתן לקרוא להם "קוב"ה ישראל ואורייתא" — הנם באמת "כולא חד", חד באופן שאין שום
16 התחלקות כלל, וגם לא שלילת ההתחלקות, ושלילת השלילה וכו'.

שיחת ש"פ תצוה תנש"א אות ד' וה' ואילך (בהמשך לשיחת ש"פ משפטים שלעיל):

17 צריך להבין: ע"פ זה יוצא שמשא אכן מוזכר בפ' תצוה, ואדרבה — באופן נעלה יותר (מכפי שהוא ע"י שם משה),
18 גילוי העצם שלו ("ואתה"). אם כן כיצד ניתן לומר שה"מחני נא" התקיים: נתקיים רק ה"מחני" דשמו (משה),
19 החיצוניות שלו, אבל לא דענינו של משה (ח"ו), ואדרבה — לא מעיקר ועצם ענינו.
20 ויובן זה ע"י העמקת ביאור התוכן ד"אתה", שמורה על העצם (דמשה):
21 אע"פ ש"אתה" מורה עליו (האדם) עצמו, הרי זה בכ"ז "תואר", בסגנון אחר — גילוי מציאותו: "אתה" לשון נוכח,
22 באופן שאפשר להצביע עליו ביד (מראה באצבעו ואומר אתה). אבל כאשר מדברים אודות העצם לאמיתתו — הרי
23 זה למעלה מגדר גילוי . . . כיון שעצם הרי בלתי מתגלה ובלתי מורגש, אין זה בא (ואינו יכול לבוא) בגילוי, ברגש בלב,
24 או ביאור והסברה בשכל וכיו"ב, כיון שאיזה גילוי שיהי' יש לו ציור מסויים, משא"כ "אתה" — העצם — הוא למעלה
25 מכל גדר ציור (גילוי), במילא אין בכח אותיות וכלים ואורות (שיש להם ציור מסויים) לבטא זאת.
26 ויש לומר, שהענין ("ב"אתה") מרומז בהו' ד"ואתה": "אתה" לבד בלשון נוכח, הגם שמורה על העצם דמשה, קשור
27 בכ"ז עם מציאותו, גילוי (נוכח); הו' המוסף לפני תיבת "אתה" מוסף, שזה למעלה גם מ(גדר גילוי ד) "אתה": "ואתה"
28 — מרמז שיש גם למעלה מה"אתה" (לשון נוכח), וממנו בא ה"אתה".
29 בסגנון אחר: מצד אחד הרי הו' מובדל מהתיבה ("אתה"), אפשר לומר "אתה" ללא וא"ו; לאידך: כאשר נאמר "ואתה"
30 הרי זה משנה את כל המלה, עד שהו' נעשה ראש התיבה, הראש דמלה זו.
31 זאת אומרת, שהו' ד"ואתה" מגלה איך ש"אתה" הוא באמת למעלה מגדר גילוי.
32 אבל לאידך, הרי כל המלה "ואתה", לשון נוכח — כיון שהעצם (שלמעלה מגדר גילוי) אינו נשאר בהעלם, אלא בא
33 בגילוי, באופן דמראה באצבעו ואומר(ו) אתה: אבל לא מפני שזה קשור עם גדר (והגבלה ד) גילוי(וציור), אלא בהיותו
34 עצם שלמעלה מגילוי והעלם מתבטא זה (מצד שלימותו) גם בגילוי⁶.

לקו"ש ח"ה ויגש (ב) אות ז':

⁵ המשך תרס"ו ע' קע"ח.

⁶ עי' הדרן על הרמב"ם תש"נ (סה"ש שם ע' 127):

כאשר ה"יודע" הוא בתכלית הביטול, שאינו מציאות לעצמו, וכל מציאותו אינה אלא "אמיתת המצאו" — יכולה להיות ידועה גם בדרגה
שלמעלה מגדרי מציאותו, באופן שאינה מבטלת אלא נמשכת וחודרת בגדרי מציאותו, כיון שכל מציאותו אינו אלא "אמתת המצאו".

- 1 יש להבין: אם עוה"ב הוא רק נח"ר לנברא, אשר אין לו ערך כלל יחסית למצוות עצמן, שהן נח"ר לבורא, הרי יוצא,
2 לכאורה, שבכך שהקב"ה נותן לישראל את העוה"ב, אין זה ח"ו מלוא השכר עבור קיום המצוות!
- 3 (אות ח' שם): ההסבר על כך הוא: מכך שעצמותו ית' אינה מוגדרת ומוגבלת ח"ו בהגבלתו של "העלם" או "גילוי"
4 נובעים שני ענינים:
- 5 א) שע"י קיום המצוות בעוה"ז, כיון שזהו רצון העצמות, משיגים ו"לוקחים" את ה"עצמות". אמנם, המשכת העצמות
6 בעוה"ז היא עתה בהעלם, אך כיון שעצמות אינה מוגבלת בהעלם או בגילוי, לא ייתכן לומר שהעדר גילוי זה הוא
7 חסרון ח"ו בהמשכת העצמות.
- 8 ואדרבה, מסיבה זו המשכת העצמות היא דוקא בעוה"ז: העוה"ב, שהוא "גילוי", אין ה"גילויים" שבו "כלים" לעצמות.
9 דוקא במקום שבו ההמשכה היא בהעלם – בעוה"ז, ישנה המשכת העצמות ע"י קיום המצוות.
- 10 ב) מצד שני: כיון שעצמות אינה מוגדרת בשום הגדרות או הגבלות ח"ו, אין לומר שהיא צריכה להיות דוקא בהעלם,
11 והיא יכולה להיות גם בגילוי, למרות שהגילויים אינם בדרגה נעלית יחסית לעצמות.
- 12 ולפ"ז מובן שהעוה"ב הוא "מלוא" השכר על קיום המצוות בעוה"ז, כי אז יתגלה לישראל גם נחת הרוח לבורא,⁷
13 המשכת העצמות שנעשית עתה, ולא רק הענין של "גילויים" – נח"ר לנברא.
- 14 וגילוי זה קשור גם לרצון ולהמשכת העצמות שבמצוות. . דוקא ע"י גילוי העצמות בעוה"ב תבוא לידי ביטוי המשכת
15 העצמות שנעשית עתה. כי אילו היתה ההמשכה שנעשית עתה מוכרחה להישאר בהעלם, היתה זו הוכחה לכך שזו
16 אינה המשכת העצמות, כי, כאמור לעיל, עצמות אינה מוגבלת כלל ח"ו.⁸

3) ביטוי של כוח העצמות – בפעולה שעל כוח הבחירה: לקו"ש ח"ג ע' 976 הע' 19:

- 17 ע"כ צ"ל שהבחירה נוגעת רק במצבם של פרטים, אבל אינה משנית את הסך-הכל של הבריאה בכללותה, שהיא בעלי
18 תמידית, כיון שכך היא כוונת הבריאה. ובחירת האדם – קובעת רק את מהירות העלי' (וע"ד מרו"ל זכו אחשנה ולא
19 זכו בעתה), ואופן העלי' (אם הוא ע"י נתינה מקום מראש ללעו"ז ועי"ז דוקא ינצחו כליל אח"ז או עלי' בלי נסיגה
20 לאחור כלל).

ד"ה החודש תשל"ה אות ו', מאמרים מלוקט ע' קצ"ז (בכוח התורה):

- 21 זה שישראל עושיין תשובה בסוף גלותן [שבגלות עצמו, עיקר ההעלם וההסתר והגלות הוא בסופו], הוא באופן שנגרש
22 בהם, דזה שעושיין תשובה הוא לא מצד ציור המציאות של האדם העושה תשובה אלא מפני שהבטיחה תורה שבסוף
23 הגלות יעשו תשובה. והגם שהתשובה היא ברצונו ובבחירתו, וכלשון הרמב"ם סוף ישראל לעשות תשובה, עשי'
24 ועבודה דישראל [ודלא כהתעוררות תשובה הבאה ע"י הכרוזים שמלמעלה], מ"מ עשיית התשובה דישראל שבסוף
25 הגלות היא לא מצד הציור שלהם מצד עצמם, אלא מפני שהבטחת התורה פועלת עליהם שיעשו תשובה.

שיחת ש"פ ראה תשמ"ט אות ה' (מצד העצם דישראל) (שלמעלה מתורה):

- 26 בכדי שתהי' אפשריות לבחירה, נתן הקב"ה ליהודים שני דרכים – כמו שכתוב "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה
27 וקללה", וכמ"ש "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע גו' ובחרת בחיים".
- 28 אבל מובן, שמבלי-הבט על כל העילויים שבענין דבחירה-חפשית (שהכח לזה נלקח מכוח הבחירה שאצל הקב"ה
29 עצמו, שלמעלה מכל ציורים ונטיות כו') – מובן, שכיון שבחירה קשורה עם שני דרכים. . הר"ז דרגא והשפעה שלמטה
30 ממנו, מהקב"ה.

⁷ הערה # 35 :

המשך וככה שם ספי"ב ורפט"ו. (ושם ספי"ב, שזהו רק מה שיתעלו לשם, ולא בדרך גילוי).

⁸ ע' אותם הדברים בתוספת הבהרה קצת בלקו"ש וישב חט"ו ע' 313 הע' 29, וז"ל:

הטעם שצ"ל ענין זה (שאצל צדיקים גדולים יאיר בעבודתם בעוה"ז הנח"ר לבורא) – כי דוקא עי"ז נתגלה שהרצון שבהמצוות הוא הרצון
דעצמותו ית' [כי באם הגילוי הי' רק בעוה"ב (ובעוה"ז מוכרח הוא להיות בהעלם) הרי זה עצמו הוכחה דאיי"ז הרצון דעצמותו ית' שאין
מוגדר באיזה גדר ח"ו].

ואותם הדברים שוב בסגנון אחר קצת בשיחת ש"פ מקץ תשמ"ז, סה"ש ע' 201 הע' 57 (73).

1 כיון שהקב"ה, עצמותו ומהותו ית', נעלה לגמרי מכל ההגדרה של חילוקי דרכים, ויתירה מזו – הוא למעלה מכל
 2 דרגים ותוארים, ולמעלה אפילו מגדר ה"בחירה" (המראה שהוא בוחר דבר שני שכביכול אינו הוא) – כי מצד עצמותו
 3 ית' "אין עוד" לא קיימת מציאות אחרת (אפילו לא של "אין עוד) מלבדו"), עאכ"כ לא מציאות של שני דרכים.
 4 מזה מובן גם בנוגע ליהודי: היות שנשמתו של יהודי היא "חלק אלוהי ממעל ממש" (והעצם כשאתה תופס בחלקו
 5 אתה תופס ככולו) – ישראל וקוב"ה כולא חד [למעלה מאלקים אשר נתנה] הרי מצד עצם הנשמה שלו, הרי יהודי
 6 למעלה מענין הבחירה ושנים דרכים. מצד התקשרות הנשמה עם הקב"ה אין מציאות אחרת (– אין עוד), ובמילא –
 7 אין בחירה, אין אפשריות לרצון לענין אחר חוץ מהקב"ה.
 8 (אות ו'): . . העבודה האמיתית בכח עצמו היא דוקא בעבודתו של יהודי מצד עצם הנשמה (בלי בחירה) – כי בנוגע
 9 לעבודתו ובחירת בחיים, ניתנו לו שני דרכים, וגם את הציווי ונתנת-כח ובחירת בחיים; משא"כ העבודה שמצד עצם
 10 הנפש (באופן כזה שאצלו לא שייך רצון אחר חוץ מרצון ה') באה דוקא ע"י עבודה בכח עצמו, כי ענין זה לא נתנו לו
 11 מלמעלה כביכול – בהיותו למעלה מגדר נתינה; לזה מגיע הוא ע"י עבודתו בכוח עצמו, בהיותו בגוף בעוה"ז הגשמי,
 12 עם ההעלמות וההסתרים על נשמתו ועל אלקות, עושה הוא כל מה ששייך לעבודתו, בתורה עבודה וגמ"ח . . ועי"ז
 13 מתגלה איך ישראל וקוב"ה כולא חד, שלמעלה מכל גדר נתינה ובחירה.

(4) הפעולה בדורנו בענין הצפי' למשיח: שיחת ש"פ צו תש"נ, סה"ש ע' 397⁹:

14 הענין ד"סוף מעשה במחשבה תחלה" (שב"סוף מעשה" מתגלית בחי' תחלה שלפני ולמעלה מתחלת המחשבה, שלא
 15 נתגלתה גם בתחלת המחשבה) מודגש במיוחד בנוגע לענין הגאולה:
 16 דרגה נעלית זו, העלם שלמעלה מגילוי, "מחשבה תחלה" – נמשכת ומתגלית ב"סוף מעשה", בסיום וגמר מעשינו
 17 ועבודתינו כל זמן משך הגלות.
 18 וענין זה מודגש גם בנוגע לזמן הגאולה:
 19 כיון שזמן הגאולה הוא סתום וחתום, ה"ז שייך לחלק הזמן דעתיד – גאולה העתידה לבוא.
 20 וביחד עם זה, הרי, הצפי' לגאולה היא באופן ד"אחכה לו בכל יום שיבוא", שביאת המשיח היא בכל יום ממש, ולא
 21 רק בהמשך היום (בחלק העתיד שבו), אלא באופן ש"לא עיכבן כהרץ עין", ברגע זה ממש – רגע ההוה, ועד שברגע
 22 שלאח"ז ה"ז רגע של העבר.
 23 וההסברה בזה – ע"פ האמור שעניני הגאולה הם מדרגא שלמעלה מגדרי הזמן, שע"י נעשה החיבור דעתיד עם הוה
 24 ועבר, שהגאולה העתידה היא ברגע ההוה ועד לרגע העבר, היינו, החיבור דהגילוי מלמעלה (גאולה העתידה) עם
 25 עבודת המטה (וזמן ההוה).
 26 והביאור בזה באותיות פשוטות:
 27 בהיחס של האדם לדבר העתיד והשפעתו על ההוה, יש חילוק בין דבר העתיד שזמנו ידוע לדבר העתיד שזמנו אינו
 28 ידוע.
 29 אילו ה' הקץ ידוע – אזי היחס להגאולה ה' כמו לדבר השייך לעתיד שאינו פועל שינוי (כ"כ) בזמן ההוה: משא"כ
 30 כשהקץ אינו ידוע, וביחד עם זה, יודעים בוודאות שיכול להיות בכל רגע ומצפים שיהי' ברגע זה – אזי היחס להגאולה
 31 הוא כמו לדבר השייך להוה, היינו שההנהגה בהוה היא באופן המתאים למעמד ומצב דגאולה העתידה, דכיון
 32 שהגאולה יכולה לבוא תיכף ומיד ממש, הרי, בכל רגע ורגע צריכים להיות מוכנים להגאולה.
 33 ובסגנון אחר קצת – שנעשה החיבור דגלות עם גאולה, שבזמן הגלות עומדים מוכנים להגאולה, ולא עוד שמהפכים
 34 הגלות לגאולה, שהאיתות ד"גולה" מתהפכות להיות חלק מ"גאולה" (עי"ז שממשיכים בהם האל"ף, אלופו של עולם),
 35 כיון שמתגלית בחי' הכי נעלית שלמעלה מגולה וגאולה שעל ידה נעשה החיבור ועד להפיכת גולה לגאולה¹⁰.

(5) הפעולה שעל כוח השכל: לקו"ש ח"ח ע' 231 הע' 20 (מדברי אדמו"ר מהרי"ץ):

36 הרצון גם כשיש עליו טעם, נשאר במהותו ובפשיטותו (ד"ה ואני תפלה תרצ"ד).
 ד"ה קץ שם לחשך אות ה', מלוקט ח"ה ע' של"ב, אות ה' (מהרש"ב בסה"מ תרס"ט ע' קנ"א וע' ס"ט),

⁹ עי' ד"ה קץ שם לחשך, מאמרים מלוקט ח"ה ע' של"ו אות י'.

¹⁰ ביאור הדברים: בימינו, שלא כמו דורות שעברו, מצד גדרי העולם אין סיכוי לגאולה כלל, ואעפ"כ המציאות הרי היא שמצפים לגאולה, א"כ הצפי' היא שלא כפי גדרי העולם כלל, לכן הצפי' היא שהגאולה תבוא תומ"י ממש בזמן העבודה של הגלות.

1 מבואר במק"א בענין מקיף ופנימי, שגם כשהמקיף נמשך ומתלבש בפנימי, הוא נשאר במהותו מקיף. [וכמו"כ הוא
2 הוא בנוגע להתלבשות האור בכלים (שהאור מצד עצמו וע"י התלבשותו בכלים נעשה אור פנימי), שגם לאחרי שהאור
3 מתלבש בכלים הוא נשאר במהותו, אור]. וע"ד הרצון, שגם לאחרי שנמשך ומתלבש בשכל ועד שהוא מטה את השכל
4 שיהי' כפי הרצון ונעשה טעם להרצון, מ"מ הוא נשאר במהותו, רצון שלמעלה מטעם.

דברי הרבי בלקו"ש ח"ח ע' 132¹¹:

5 קבלת העול משפיעה גם על כוח השכל, **שבהבנת המצוות מסוג של עדות ומשפטים לא תורגש רק מציאות השכל**
6 **כשלעצמה, אלא שקיומן הוא מצד "גזירה היא מלפני" – כי עצם הנפש כולל ומשפיע על כל הכחות.**

7 (שם אות י'): קבלת עול, כיון שהיא חקוקה אצל היהודי מעבר לעבר, בכל **עצמיותו**, היא חודרת גם לכוחות החיצוניים
8 ביותר, כל כל כוחותיו של האדם שייכים לעצמיותו. וזה המשמעות של "חקיקה מעבר לעבר": מהפנימיות העמוקה
9 ביותר עד לחיצוניות הרחוקה ביותר. ולכן משפעת קבלת עול גם על כוח השכל, **שבהבנת המצוות מסוג של עדות**
10 **ומשפטים לא תורגש רק מציאות השכל כשלעצמה, אלא שקיומן הוא מצד "גזירה היא מלפני" – כי עצם הנפש כולל**
11 **ומשפיע על כל הכחות.**

בפרטיות יותר: לקו"ש ח"ב ע' 561:

12 כדי להבין השכלה מסוימת יש להזדקק, ראשית כל, למשכלות הראשונות ולכללי החכמה – בלשון החוקרים: כללי
13 ההגיון, וע"פ שני דברים אלו באה מסקנה ההשכלה.

14 לפ"ז יש להסיק שלמרות שמסקנת ההשכלה מתחייבת, אמנם, ע"פ המושכלות הראשונות וכללי ההגיון, ברם
15 המושכלות הראשונות וכללי ההגיון עצמם, אינם הכרחיים ע"פ בסיס מוקדם כלשהו, אלא שהדבר תלוי רק ברצונו
16 הטוב של האדם אם מוכן לקבל את מושכלות הראשונות, והם מוצאים חן בעיניו, שאז הוא מקבל גם מסקנת השכל,
17 אבל כשמסתייג מהמושכלות הראשונות, הרי גם ההשכלה עצמה אינה מתקבלת לידו.

18 זו אחת ההוכחות שהשכל עצמו מוכיח שיש להזדקק אל הנעלה מן השכל, משום שבשכל גופא מורגש ששרשו ומקורו
19 אינו שכל, שכן ה"נקודה" היסודית שממנו נובעת כל השכלה – כלומר: "המושכלות הראשונות" – אינה מחויבת מצד
20 השכל, כי אם נקבעת כי כך מוצא חן בעיני האדם, כתוצאה מאמונה והנחה נפשית מוקדמת.

לקו"ש ח"ט תצא ע' 209:

21 כדי שאדם לא יחשוב שבשכלו הוא מסוגל להבין הכול, בראו הקב"ה באופן שהוא מוכרח להזדקק לדברים שמעל
22 השכל, לדוגמא: להבין דבר חכמה, יש לקבל תחילה את מושכלות היסוד וכללי החכמה שבאמצעותם מגיעים למסקנת
23 השכלית, אך כללים אינם נובעים מן השכל¹², כלומר בשכל עצמו מורגש חסרון, ויש צורך להזדקק לכוחות שמעל
24 השכל.

בנוגע להבנה בתורת החסידות: לקו"ש ח"ח ע' 158:

25 בדבר ה' שמים נעשו, הדבר ה' מחי' כל נברא . . . כדי שהדירה לו ית' בעולם העשי' תהי' "מאורה" (שהאלקות יאיר
26 שם בגלוי), הוא עי"ז שהמעשים של יהודי הם מעשים "מאירים", שחשים בכל המעשים הדבר ה' שמחי' אותם
27 (וממילא העבודה נעשית מתוך חיות).

28 (שם אות י"ב): יהודי יכול לחשוב: כיון שנמצאים ב"בחי' רגלים ועקביים", והעבודה היא לא עם אמת (זה לא שכל
29 **שבראש ומדות שבלב** – אלא שכל ומדות כמו שהם ב"רגלים ועקביים"), א"כ איך ע"י העבודה שלו יכול להיות נפעלת
30 הכוונה של "דירה בתחתונים", שלזה נצרך (לא רק מעשה לבד, אלא) גם **העבודה של תלמוד שמאירה את העבודה של**
31 **מעשה?**

32 והביאור בזה: כיון שכל ישראל מכל הדורות הם קומה אחת שלימה – יוצא, שהעבודה של דורות הקודמות הוא מוח
33 ולב של עבודה **שלנו** (ב"רגלים ועקביים"), וממילא בעבודה שלנו **במעשה** המצוות יש בהעלם כוונת (ראש ולב)
34 המצוות.

35 כל הנעשה בעבודה של "אבותינו" הוא "מסורת בידינו" – הרי הוא "בידינו", בעבודה שלנו, אלא שהוא באופן של
36 **מסורת**, מסורת כללית – בהעלם, ובנוגע לעבודה **בפועל** העבודה הוא מעשה. לכן ע"י עבודה שלנו במעשה נשלם
37 הכוונה של לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

¹¹ וכ"ה בד"ה ואלה המשפטים מלוקט ו', ובכ"מ.

¹² בהע' 14 שם ז"ל: להעיר ממור"נ ח"א פנ"א.

6 גאולה – אל"ף בגולה: שיחת אחו"ק תנש"א (אות ד')

- 1 מדוע (העל"י דגולה) הוא ענין כזה עיקרי בגאולה, עד שזהו תוכן שמה "גאולה" (גולה בתוספת אל"ף)? . . רוב
2 האותיות של "גאולה" הם הרי "גולה" . . גם ראש התיבה (של גאולה) נשאר גימ"ל של "גולה"!
3 יתירה מזה: בגאולה יפעלו ענינים חדשים ביותר בשינוי מנהגו של עולם (עד הענין העיקרי והיסודי דתחיית המתים,
4 שהוא חידוש במעשי בראשית), א"כ היתכן שמהצב דלעתיד לבוא כולו נקרא בשם כללי: "גאולה" – "גולה" בתוספת
5 אל"ף? !
6 מזה מובן, שכללות הגאולה – גם הענינים הנעלים שבה – קשורה עם העבודה דהכנסת האל"ף דאלופו של עולם
7 ב"גולה".
8 . . (אות ו' שם): גאולה כוללת בתוכה את "גולה" . . אדרבה: היא מעלה את הגולה ע"י שמכניסה ומגלה בה את
9 אלופו של עולם . . זהו תוכן ומהות הגאולה [גם עניני הגאולה שלמעלה מעולם וגלות, השינוי במנהגו של עולם ע"ד
10 תחיית המתים] . . העבודה דהכנסת האל"ף (אלופו של עולם) בגולה, עד שע"ז נעשית גאולה.

7 התגלות העצם והתגלותו בכוחות פרטיים: שיחת ש"פ תולדות תשנ"ב (אות ה'), וז"ל:

- 11 גדול בישראל – כיון שיודע ומבין ומשיג בעניני הספירות כו', צריך לשלול כל הדרגות והתוארים, "אליו ולא למדותיו",
12 ע"ז שמתבונן שכל הדרגות והתוארים שמבין ומשיג הם רק תוארי השלילה . . עד שמגיע למסקנא שלא שייך שום
13 ידיעה והשגה במהותו ועצמותו ית'; וכיון שמגיע לזה ע"י שלילת כל הדרגות והתוארים, הרי כשכוונתו לעצמותו ית'
14 שלמעלה מכל דרגא ותואר ומעלה ("לדעת זה התינוק"), נרגש אצלו בזה גופא עילוי והפלאה, ולא עוד אלא שרגש
15 העילוי הוא מההפלאה דשלילת דרגות ותוארים.
16 משא"כ תינוק – כיון שאין לו מושג בדרגות ותוארים, ואינו צריך לשלול דרגות ותוארים, כוונתו היא להקב"ה בעצמו
17 שאינו בגדר דרגא ותואר ומעלה - עצמות ומהות, ועד שאינו קורא להקב"ה בשם "עצמות ומהות" (שהרי אינו יודע
18 הפירוש ד"עצמות" והפירוש ד"מהות"), אלא "השם" (סתם), שאינו בגדר דרגא ותואר ומעלה.
19 (שם אות י"א): . . "אור (רוח) של משיח" הוא למעלה גם מ"אורו של משיח", כי, אור של משיח מורה על ההתגלות
20 דמשיח ע"י פעולותיו (כמו "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח", וכיו"ב), משא"כ אור של משיח מורה על העצם (חיות)
21 דמשיח, כלומר, התגלות מציאותו (מציאות שקיימת גם לפני למלכות) בתור מלך המשיח, ולאחרי התגלות מציאותו
22 (אור שבאין ערוך מאורו של משיח) מתחילה ההתגלות לעיני כל ע"י פעולותיו (אור של משיח).

8 לפ"ז – פעולתן של תומ"צ בזמן הגלות: ד"ה ויגש אליו יהודה (מאמרים מלוקט ח"ה ע' קל"א) אות ו' (בנוגע לענין התפלה):

- 23 מבאר בדרוש דהצ"צ . . שבתפלת יחיד, אפשר שהשפעה (מילוי הבקשה) תהי' בהעלם, והמעלה דתפלת ציבור היא
24 שההשפעה היא בגילוי.
25 ולהעיר שבכמה דרושים, מבואר שבתפלת יחיד אפשר שההשפעה תישאר למעלה ולא תומשך למטה, ובדרוש הנ"ל
26 דהצ"צ מבואר שההשפעה (גם בתפלת יחיד) נמשכת למטה, אלא שאפשר שתהי' בהעלם.
27 ויש לומר, דכיון דהבקשה דתפלה היא שתושפע ההשפעה למטה (לרפאות החולים ולברך השנים), לכן, גם
28 כשממשיכים לו ההשפעה שביקש אבל ההשפעה אינה נמשכת למטה, תפלתו היא ברכה לבטלה, ומזה מוכח, שבכל
29 תפלה, גם בתפלת יחיד נמשכת ההשפעה למטה אלא שאפשר שתהי' בהעלם.
30 . . ומוסיף בהמאמר, שההשפעות שנמשכו ע"י כל התפלות, לא רק שישנם בשלימות בהעלם אלא שסוף סוף יהיו גם
31 בגילוי. דכשיתעוררו כל ישראל בתשובה שלימה ויבטלו כל המסכים, יתגלו אז כל ההמשכות דכל התפלות שבמשך
32 כל הדורות.
33 . . כל תפלה דישראל היא העלאת מ"ן שמעוררת וממשכת האור שלמעלה מהשתלשלות לשנות את הנבראים. אלא
34 שההמשכה והשינוי למטה (מילוי הבקשה) שע"י העלאת מ"ן זה הוא בהעלם. וכל שהכוונה והביטול שבתפלה הם
35 בגילוי יותר, מילוי הבקשה הוא בגילוי יותר.

לקו"ש חכ"ט שבת חזון ע' 14 (בנוגע לכל עניני תומ"צ):

- 36 עפ"ז יש לבאר בעומק יותר הסיפור במדרש, שכשמע ערבי (בשעת חורבן הבית) איך ש"צעקה פרתו" של יהודי, אמר
37 לו שהביהמ"ק נחרב; ותיכף ממש לאח"ז כש"הפרה צועקת פעם אחרת" – אמר לו, ש"נולד מושיעיהם וגואלן של
38 ישראל",

1 די"ל שבפנימיות הכוונה היא לא רק שנוולד אז משיח, אלא יתירה מזו, שחורבן הבית והגאולה ובנין ביהמ"ק אינם
 2 בהפסק זמן, בהפסק רגע ביניהם, אלא תיכף **ממש** לחורבן הי' בעוה"ז למטה בארץ ישראל עצמה – התחלת הגאולה,
 3 נולד מושיען,
 4 בגלוי נרגש אצל יהודי ענין החורבן, ובמילא – הלכות ט' באב וכו' – אבל ענינם (של תעניות וט"ב בפרט) – הוא הרי
 5 להביא לתשובה, כדי שהגאולה ובנין המקדש תבוא ע"י תשובה ועבודת ישראל בפועל.
 6 (שם ע' 15:) וכנ"ל – זה לא רק בענין החורבן והגלות כמו שהם מצד למעלה, מצד הקב"ה, אלא גם בעבודה של יהודי.
 7 עד – צעקה פרתו אפילו בהמה, כאן למטה,
 8 ויתירה מזו, בלשון אדה"ז "תכלית השלימות הזוה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז
 9 הגשמי תלוי **במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות**". וכיון שהגילויים ועניני הגאולה באים ע"י "מעשינו ועבודתנו כל
 10 זמן משך הגלות", מובן, שהגילויים וענינים הם מן המוכן, הם "כאן" במעשינו ועבודתנו.
 11 בעיני בשר לא רואים את זה, אבל צדיקים ונשיאי ישראל שיש להם עיניים בהירות רואים הם בגלות גופא (בין בירידה
 12 וחושך הגלות ובין במעשינו ועבודתנו) ענין הגאולה שבזה.
 13 (שם אות ט'): ע"פ הנ"ל יש לבאר דבר תמוה בנוגע לענין הקצין: איתא בגמרא "תיפח רוחם של מחשבי קצין". אבל
 14 לפועל מצינו ריבוי קצים – נוסף על חז"ל בגמרא, גם מגדולי ישראל שלאחר זמן הש"ס בכל הדורות.
 15 ע"פ הנ"ל י"ל בדא"פ – מאחר שהצדיקים רואים בכל זמן משך הגלות איך שהעבודה בכל יום ורגע דהגלות כוללת
 16 בתוכה ומביאה את עניני הגאולה, ולאחר כל יום וכו' בגלות רואים הם את ההוספה בהגילויים והעליות של הגאולה
 17 (רכוש גדול), עד שההוספה מתקבצות יחד ונעשה מצב של **שלימות** בההוספה – לכן גילו זמן השלימות – שנת הקץ,
 18 שאוחזים בההוספה ומתקרבים להשלימות דההוספה, דהגילוי הנעלה יותר – ובמילא עבודת בני"י בהזמן שבין גילוי
 19 הקץ ויום הקץ – צריכה להיות בהתאם לשלימות הגילוי הזה, כדי שזה יבוא ע"י עבודתם בפועל.
 20 . . הרי צדיקים גדולים **הרואים את העלי' הגדולה ורכוש גדול** שישראל כבר הגיעו אליהם בזמן זה . . הם צריכים לגלות
 21 זאת, כהתעוררות לתוספת בעבודת השם ונתינת כח ע"ז.

9) הביאור בשיחה ש"פ תרומה – לשמה ועשירות בפשטות: השיחה שם אות י"א:

22 הקב"ה פוסק בתורתו הקדושה, התורה הנצחית לכל הדורות ובכל המקומות – שכאו"א מישראל שייך לכל לראש
 23 ל"זהב". ובפשטות – שלכאו"א מישראל צ"ל עשירות, הן ברוחניות והן בגשמיות – עשירות בפשטות ממש!
 24 יתירה מזו: לא זו בלבד שזה צריך להיות לו – אלא שלכאו"א מישראל ישנה עשירות בפועל. ואפילו אם זה לא נמצא
 25 בגלוי ובגשמיות – אי"ז משום שהיא לא קיימת ח"ו, אלא משום שיהודי צריך לגלות זאת ע"י עבודתו. ואדרבה: ע"י
 26 שמגלים זאת מתוך החושך¹³ – ה"ז נעשה באופן דיתרון האור מן החושך, תוספת ריבוי של שפע רב דגשמי ברכה,
 27 באופן של תגבורת החיות, שנעשה שטפון של גשמי ברכה אך ורק למעליותא, עד שזה מהפך גם את השטפונות שלא
 28 למעליותא לשטפונות דטוב וקדושה (ועד כהכנה ל"מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים").
 29 ועאכ"כ בדרונו זה – הדור האחרון בגלות והדור הראשון בגאולה – לאחר שכבר סיימו הכל, וצריכה להיות רק קבלת
 30 פני משיח צדקנו בפועל – הרי בודאי שהקב"ה מברך כאו"א מישראל בעשירות בזהב בגשמיות וברוחניות . .
 31 מכך ישנה מיד ההוראה – שיהודי צריך להשתדל להיות עשיר בפועל בכל הענינים, החל מעשירות ברוחניות¹⁴, אין
 32 עשיר אלא בדעת, להיות עשיר בתורה ומצוות¹⁵, ועד גם – עשירות בגשמיות, בכדי שיוכל לקיים תורה ומצוות במנוחת
 33 הנפש ומנוחת הגוף (כפס"ד הרמב"ם), ויוכל להרבות בנתינת הצדקה וקיום המצוות בהידור, והידור לפנים מהידור
 34 וכו'.

לקו"ש ח"כ ע' 51, אות י"א:

35 המשמעות של "מתוך שלא לשמה בא לשמה" – שה"תוך" של "לא לשמה" היא בעצם "לשמה": כאשר היהודי חש
 36 שהוא חפץ בכבוד ובעושר וכדומה, הרי זה מצד הגוף בלבד. אך קיים בכך ה"תוך" – הרצון הפנימי של הנשמה,

¹³ ע"י אריכות הדברים שלעיל אות ז' ואילך בענין יהודי ד"אית לי דינא בהדי נכרי".

¹⁴ ע"י לקו"ש ח"כ ע' 48 (אות ז') שמותר ללמוד תורה כדי להתעשר בפשטות (בידי שמים) אף שכוחו היא להנאת עצמו (שלא לשמה), כי בתוך הלא לשמה יש ה"לשמה" (כנ"ל). וע"י המצוין שם הע' 46 501 בנוגע לבקשות על דברים גשמיים בר"ה ועוד.

¹⁵ דוק, "תורה ומצוות" ולא זיכרון רוחני (והיינו כנ"ל, כי בתוך הלא לשמה יש ה"לשמה").

1 החפצה בשכר זה כדי להוסיף בכבוד התורה ובכבוד שמים, כאשר יראו באופן גלוי שע"י קיום תורה ומצוות מתברכים
2 בכל טוב.

לקו"ש חל"ג ע' 94:

3 גם מי שלא הגיע לידי מדרגת אברהם לאהוב את ה' אהבה הראוי' (המביאה את האדם ש"עושה האמת מפני שהוא
4 אמת"), ואדרבה, מצ"ע הוא בדרגה זו שאומר "הריני למד תורה בשביל שאהי' עשיר כו'" – גם לו ניתנה הוראת התורה
5 "לאהבה את ה'", כל מה שאתם עושים אל תעשו אלא מאהבה", דהיינו אף שאינו מרגיש בלבו אהבה הראוי', מ"מ יכול
6 לפעול בעצמו לעשות מאהבה, היינו מחמת זה שצוה הקב"ה, בדוגמת דרגה זו ב"מעלה גדולה מאוד" ש"עושה האמת
7 מפני שהוא אמת".

ד"ה ויאמר גו' מחר חדש, תשב"ח אות ט', מאמרים מלוקט ח"ה ע' ר"נ, ז"ל:

8 זה שהגוף מתענג בטבעו מדברים גשמיים [מעדנים, ועד"ז רכוש גדול] הוא לפי שענינים אלה שייכים להגוף מצד ענינו
9 הפנימי [והשייכות שלו לדברים אלה הוא לא רק מצד החומריות שבו אלא גם (בעיקר) מצד ענינו הפנימי], ולכן, ע"י
10 הרכוש גדול והמעדנים יתוסף במלאה הארץ דעה את ה' – ע"ד הענין שהנשמה תהי' ניזונית מהגוף.

ד"ה ושבתו בשלום תשל"ח אות י"ג, מלוקט ע' קס"ז, ז"ל:

11 עשירות בדעת, וגם עשירות (והרחבה) בענינים הגשמיים, בבני חיי ומזוני (ובכולם) רויחי [ועד שהעשירות וההרחבה
12 בעניניו הגשמיים היא בריבוי ושופי למעלה ממדידה והגבלה, שאז עשירות זו גופא מביאה לעשירות בדעת, כי גם
13 השכל דנה"ב משיג שעשירות גדולה כזו (למעלה ממדידה והגבלה) יכולה לבוא רק מה' מקור כל הברכות.

(10 הענין דאראנו נפלאות.

(11 כל אחד יכול להיות צדיק: שיחת ש"פ אמור תנש"א, אות ט':

14 החל מעבודתו של יהודי, שהעבודה אצלו היא לא רק בסוד מרע – "אל תהי רשע", אלא גם "תהי צדיק", דאע"פ ש"אין
15 כל אדם זוכה להיות צדיק ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך כו'" כיון שנמצאים למטה נשמה בגוף ונה"ב בעוה"ז
16 הגשמי והחומרי – אבל עי"ז שישנו כח העצמות בגוף הגשמי (של יהודי), ה"ז נותן את הכח שגם למטה יגיעו לדרגות
17 הכי גבוהות, עד "תהי צדיק"¹⁶.

¹⁶ אך היינו בעיקר בימינו, משא"כ בדורות שעברו. עי'